

Jurgis Ambraziejus Pabrėža – garsusis žemaičių pamokslininkas

Žymusis žemaičių pamokslininkas ir sielovadininkas, botanikas, žemaičių kalbos rašybos puoselėtojas Jurgis Pabrėža gimė 1771 m. sausio 15 d. Večių kaime (Kretingos apskr.) Jono ir Rožės Baužinskaitės Pabrėžų šeimoje. Minint jo 250-ąsias gimimo metines, Lietuvos Respublikos Seimas 2021-uosius paskelbė Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos metais. 2021 m. pavasarį Kretingoje buvo surengta mokslinė-praktinė konferencija, po kurios pasirodė straipsnių rinkinys „Žemaičių šventasis: Jurgui Ambraziejui Pabrėžai - 250“ (Klaipėda, 2021 m.). Beje, 1971 m. įvyko net du J. Pabrėžos 200-ujų gimimo metinių minėjimai – Kretingoje bei Niujorke. Tuomet Lietuvos Mokslo Akademijos Botanikos institutas išleido straipsnių rinkinį „Jurgis Pabrėža (1771-1849)“ (Vilnius, 1972 m.). Minėti leidiniai svariai papildė išsamią Viktoro Gidžiūno monografiją „Jurgis Ambraziejus Pabrėža (1771-1849)“ (Roma-Vilnius, 1994 m.).

Pasižventės dvasininkas

Šventą turimas.

Žinomas pamokslininkas

Kunigas, paskui ir pranciškonas J. A. Pabrėža buvo nepaprastai darbštus ir reiklus sau. Anot V. Gidžiūno, jis su žemaitišku užsispypimu laikėsi savo nustatytos darbo sistemos. J. Pabrėža nuolat atnaujindavo vadinamuosius ryžtus (pasiryžimus). Už jų netesėjimą pats sau skirdavės bausmes: sukalbėti poterius, duoti išmaldą, pridėti kokį apsimarinimą, išlaižyti žemėje tris kryželiaus...

Išvykės į kitas parapijas sakytį pamokslų ar rinkti augalų, J. Pabrėža dažnai ten klausydavės išpažinčiu. Motiejus Valančius 1848 m. Vilniuje išleistame veikale „Žemaitių Wiskupiste“ apie J. Pabrėžą rašė, kad jeigu jis kozelnyčion (sakyklon – K. V.) ilipės „Tėvė mūsų“ tesukalbėtū, tai ir ši malda nebūtų be dvasiškos naudos žmonėms, nes yra ju už

Pamokslai vairingose materijose, sakyti Ambroziejaus Pabrėžos

J. A. Pabrėžos pamokslų rinkinys su DVD plokštelėje išrašytomis faksimilėmis.

tolimiausiose Žemaitijos parapijose. O Kretingos vienuolynas buvo ji paskyrės savo oficialiu pamokslininku!

Pamokslams J. Pabrėža kruopščiai ruošdavo. Jis nuolat skaitė Šv. Raštą, žymiuji pamokslininkų darbus. Anot V. Gidžiūno, J. Pabrėža „turėjo visas geram pamokslininkui reikalingas savybes: aštū protą, stiprią valią, jautrią širdį, gera atmintį, lakią vaizduotę ir pakankamą išsilavinimą“. Tinkamas ištraukas išmokdavęs atmintinai.

Pamokslininkas stengesi pažinti žmones, išsiaiškinti jų rūpesčius ir problemas. J. Pabrėža savo ryžtuose rašė: „Reikia sakytį pamokslus sulig asmenų, vietos, laiko ir dvasinių reikalų, taip pat ir atsakomam klausytojų supratimui – išauklietiems iškalbingai, neišauklietiems suprantamai“.

Kretingos pranciškonų gimnazijos mokytojas Juozas Povilonis 1939

m. tekste „K. Ambrožiaus Pabrėžos pamokslų stilius“ yra rašęs: „Mūsų mokslininkas galėtų iš jo pasimokyti planinguo, kruopštumo ir darbo meilės, kalbininką ar literatą patrauks jo susisielojimas ir rūpesciai žemaitiška kalba ir rašyba, o dvasininkai, perskaitę bent vieną jo pamokslą, turėtų rausti dėl dabartinių pamokslų tuštumo ir neaktualumo“...

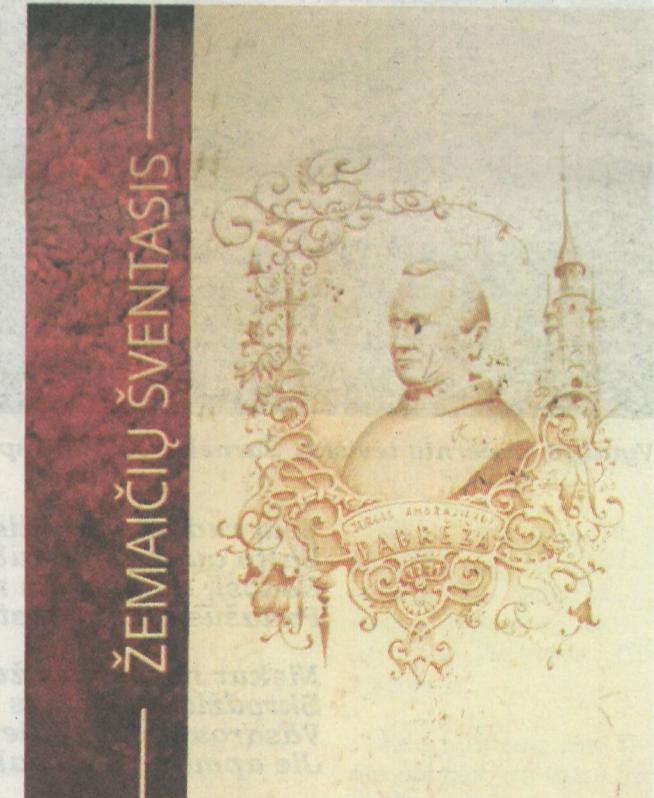
Puikus psichologas

Bepigu pamokslauti apie paleistuvystę, girtuokliaivimą ar kitas akivaizdžias bédas. J. Pabrėža dažnai imdavosi sudėtingo klausimo – vaikų auklėjimo, vis pabrėždamas tévų, kaip gyvo pavyzdžio, svarbą. O štai pamoksluose „Apey Nekatraby“ bei „Apey Katraby“ kalbama apie kur kas subtilesnį dalyką. Nekantrumą J. Pabrėža įvardija kaip nuodėmę („ira griekol“). Iš jo dažnai kylas pyk-

Skulptūra buvusios medinės Plungės Šv. Jono Krikštytojo bažnyčios, kurioje kunigavo J. Pabrėža, altoriaus vietoje.

Kęstutio Vaitkaus nuotrauka.

Straipsnių rinkinys „Žemaičių šventasis: Jurgui Ambraziejui Pabrėžai - 250“ (Klaipėdos u-to 1-kla, 2021; dail. Andrius Sesekas).

tis, kerštas, keiksmai, puikybė ir kitokios blogybės: „Kad kas storės atmonity tyms, kóryi anam priszingy ira, anus apskund, óz kałtus dara, o pats budams kałtó“; „toks wysados grieszitu smertełnay“; „betykiedamos óz kytus geresnis esós“; „pylns prisypylda nekatribys, pikst ónt wysu, keyk, cieła pekla sójodyn“; „kas tay ira grieszity? ira tay Dyiwó ózpakali prisókty“; „tokius nekatruius priliginty pri szónu łojęcziu mienesyino“. Pamokslininkas duoda ir konkrečių pavyzdžių iš ūkininkų gyvenimo: „Yszkadyi nekatrībe kytam ónt tórtā. Nes žmogós ipóulys i nekatrīby yiszka atmonity: o kayp kyteyp atmonis, iey ne par padarima rožniu yszkadu? Tad wartu neóžkeli, noriedams, kad giwoley iejy padarit yszkada: tad twora atardis tóu pati dumodams: tad giwolus sawa ticziomis sóleys i yszkada, parszeleys, wysztomis, žousymis ticziomis apleys tóu, kórs jem padary

Antkapinė koplytėlė Kretingos kapinėse. Iš V. Gidžiūno monografijos „Jurgis Ambraziejus Pabrėža (1771-1849)“.

